

Sygn. akt I ACa 467/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wołczańska
Sędziowie :	SA Lucyna Świdorska-Pilis SO del. Gabriela Ott (spr.)
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 15 października 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa P. K. i E. K.

przeciwko Przedsiębiorstwu (...) Spółki Akcyjnej w C.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 9 lutego 2015 r., sygn. akt I C 357/14

1) oddala apelację;

2) zasądza solidarnie od powodów na rzecz pozwanego 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO del. Gabriela Ott	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Lucyna Świdorska-Pilis
-----------------------	---------------------------	----------------------------

Sygn. akt I ACa 467/15

UZASADNIENIE

Powodowie P. K. i E. K. domagali się zasądzenia na ich rzecz od pozwanego Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w C. kwoty 31.822,00 zł z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości należącej do

nich za okres od 1 lutego 2002 roku do 31 stycznia 2012 roku z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty oraz zasądzenia od pozwanego kosztów postępowania.

W uzasadnieniu powództwa powodowie podali, że są właścicielami nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki: nr (...) obręb K., gmina R.

o powierzchni 75.000 m^(2), nr 336 obręb K., gmina R. o powierzchni 33.700 m^(2) oraz nr. 337 obręb K., gmina R. o powierzchni 2.852 m^(2) o łącznej powierzchni 11.1950 ha, zagospodarowanej sadem owocowym i kompleksem budynków funkcjonalnie związanych z prowadzoną działalnością sadowniczą, opisanej w księdze wieczystej prowadzonej przez Sąd Rejonowy (...) w C. o nr (...). Na nieruchomości tej wzdłuż ulicy (...), w północno-wschodniej części działek posadowiony jest podziemny wodociąg o średnicy fi 200 mm, należący do pozwanej spółki, który w istotny sposób ogranicza możliwość swobodnego zagospodarowania nieruchomości. Długość wodociągu ustalona przez rzeczoznawcę majątkowego D. S. wynosi 410 m, a biorąc pod uwagę strefę ochronną wokół wodociągu (po 1,5 m z każdej strony) oraz szerokość samego wodociągu (0,2 m) łączna powierzchnia, z której korzysta pozwana spółka to 1312 m⁽²⁾. Strona powodowa z uwagi na wskazaną łączną powierzchnię gruntu zajmowaną przez urządzenia wodociągowe, wyceniła wartość bezumownego korzystania z nieruchomości na kwotę 63.643,79 zł, ale ze względu na okoliczność, że przedmiotowe urządzenie znajduje się pod ziemią powodowie zażądali kwoty 31.822,00 zł.

Pismem z dnia 15 kwietnia 2014 r. powodowie rozszerzyli powództwo o kwotę 52.108,00 zł, w sumie żądając od pozwanej spółki zapłaty kwoty 83.930,00 zł. Powodowie zażądali zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie w pełnej wysokości, bez miarkowania, albowiem fakt, że wodociąg znajduje się pod powierzchnią ziemi nie ma wpływu na zakres ograniczenia powoda w korzystaniu z nieruchomości. Ponadto na nieruchomości powodów umiejscowione są dodatkowe sieci wodociągowe połączone z siecią główną i będące jej „odnogami”, a należące do pozwanej spółki. Łącznie jest to powierzchnia 1.536,00 m².

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów procesu. W uzasadnieniu podniósł, że doszło do zasiedzenia służebności odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu. Prawo to nabył Skarb Państwa przez zasiedzenie z dniem 20 grudnia 1999 roku, jako służebność gruntową obciążającą nieruchomość położoną w K., oznaczoną jako działki nr (...), stanowiącą własność powodów P. i E. małżonków K.. Pozwany podniósł ponadto, że magistrala wodociągowa (...) zaopatrująca odbiorców w gminie R., której odcinek przechodzi przez działkę powodów, została wybudowana w latach siedemdziesiątych, do użytkowania została oddana w dniu 20 grudnia 1979 roku, co strona pozwana przyjmuje jako początek biegu zasiedzenia służebności gruntowej przez poprzednika prawnego pozwanego - Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w C.. Od tego czasu stanowi część składową systemu wodociągowego C. i Gminy R.. Wnioskodawca i jego poprzednicy prawni zajmowali się bieżącą naprawą i konserwacją przedmiotowego wodociągu. Strona pozwana wskazuje, że długość przedmiotowego urządzenia wynosi 410 m, o łącznej powierzchni 82 m².

Strona pozwana z ostrożności procesowej podniosła również, że roszczenie zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie jest bezzasadne, ponieważ strona powodowa nie jest pozbawiona faktycznego władztwa nad należącą do nich nieruchomością. Pozwana spółka zakwestionowała ponadto wskazaną przez stronę powodową powierzchnię zajmowaną przez urządzenie wodociągowe, dodatkowo powiększoną o strefy ochronne, wynoszące po półtora metra z każdej strony. Zgodnie ze wskazaniem strony pozwanej przyjęta podstawa wyliczenia wynagrodzenia powinna ograniczyć się do powierzchni faktycznie zajmowanej przez wodociąg, a więc 82 m².

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 9 lutego 2015 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie oddalił powództwo i zasądził solidarnie od powodów na rzecz pozwanego kwotę 3.767,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania oraz nakazał pobrać od powodów na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwotę 798,45 zł tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków.

Swoje rozstrzygnięcie oparł na następujących ustaleniach.

P. i E. małżonkowie K. są właścicielami nieruchomości położonej w miejscowości K., przy ul. (...), dla której jest prowadzona księga wieczysta nr (...). Nieruchomość ta składa się z działek o numerach (...) o łącznej powierzchni 11,1950 ha. Na działce powodowie uprawiają sad.

Uzbrojenie techniczne terenów stanowi sieć energetyczna i wodociągowa, kanalizacyjna i gazowa. Przez działkę powodów przebiega magistrala wodociągowa o średnicy 200 mm należąca do pozwanego Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w C.. Instalacja biegnie przez 430 m i zajmuje powierzchnię 86 m². Strefy ochronne wokół sieci wodociągowej działki wynoszą po 1,5 m z każdej strony. Łączna powierzchnia działki zajęta w celu przeprowadzenia przez nią magistrali wodociągowej wynosi 1.376,00 m². Instalacja biegnie przez wskazaną działkę na głębokości 1,7 m. Od wodociągu odchodzą przyłącza do budynków mieszkalnych usytuowanych po przeciwnej stronie ulicy (...).

Magistrala wodociągowa przebiegająca przez działkę powodów została wybudowana w latach siedemdziesiątych XX wieku i oddana do użytkowania w dniu 20 grudnia 1979 r. Wojewódzkiemu Przedsiębiorstwu (...) w C.. Od tego czasu urządzenia wodociągowe przebiegające przez działkę powodów stanowią część składową systemu wodociągowego C. i Gminy R.. Na nieruchomości powodów znajdują się trwałe i widoczne urządzenia w postaci zasuw i komór wodociągowych. Zasuw służą do zamykania przepływu wody w przypadku awarii sieci lub wykonywania prac na wodociągu. Większa ilość zasuw zabudowywana jest w komorach zasuw.

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...) w C. na mocy ustawy z dnia 10 maja 1990 r. przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz.U. z 1990 r., nr 32, poz. 191 z zm.) stało się przedsiębiorstwem komunalnym. Następnie na podstawie ustawy o gospodarce komunalnej z dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 9, poz. 43 z zm.) aktem notarialnym z dnia 16 lipca 1997 r. zostało przekształcone w Przedsiębiorstwo (...) Spółka Akcyjna w C. z mocą od 1 lipca 1997 r.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał za skuteczny zarzut pozwanego o nabyciu w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Jak wskazał Sąd w sprawie nie było kwestionowane oddanie do użytku sieci wodociągowej, której część znajduje się na nieruchomości powodów w dniu 20 grudnia 1979 r. Jak wynika z materiału dowodowego sprawy od tego czasu wodociąg był wykorzystany do zaopatrzenia okolicznych mieszkańców w wodę. Znajdował się w dyspozycji Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa (...) w C.. W myśl art. 172 §2 k.c., w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 października 1990 r., nabycie w drodze zasiedzenia następowało na skutek nieprzerwanego posiadania samoistnego w złej wierze przez okres lat dwudziestu. W dotychczasowym orzecznictwie przyjęto zgodnie, że także pod rządami jednolitego funduszu własności państwowej dopuszczalne było zasiedzenie nieruchomości niepaństwowej (a także nabycie służebności gruntowej) w skutek korzystania z niej przez przedsiębiorstwo państwowe z tym, że zasiedzenie następowało na rzecz Skarbu Państwa. Jednocześnie Sąd uznał za dopuszczalną możliwość zasiedzenia służebności przesyłu jeszcze przed wejściem przepisów kodeksu cywilnego regulujących tę służebność (art. 305¹-3054 k.c.). Sąd wskazał, że na nieruchomości znajdują się zasuw i komory wodociągowe, podlegające okresowej kontroli pracowników pozwanego, a wcześniej jego poprzedników, a nadto wykorzystywane do zamknięcia dopływu wody w razie awarii. Jednocześnie przedmiotowy wodociąg został uwidoczniiony na mapach będących w zasobach Grodzkiego Ośrodka (...) w C..

Zdaniem Sądu Okręgowego pozwany nabył służebność w drodze zasiedzenia jako następca prawny Skarbu Państwa. Wykazał w należyty sposób załączonymi dokumentami, że jest następcą prawnym podmiotu, który wykonywał posiadanie nieruchomości powodów w zakresie służebności przesyłu, stosownie do art. 305¹ k.c. realizując uprawnienie Skarbu Państwa. Jest on następcą prawnym państwowej osoby prawnej Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa (...) w C., które na podstawie ustawy o gospodarce komunalnej z dnia 20 grudnia 1996 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 9, poz. 43 z zm.) aktem notarialnym z dnia 16 lipca 1997 r. zostało przekształcone w spółkę akcyjną. Z mocy art. 14 tej ustawy spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przekształconego przedsiębiorstwa państwowego. W istocie doszło więc do sukcesji generalnej. Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...) w C. w dniu 5 grudnia 1990 r.

wykonywało zarząd mieniem państwowym, co było o tyle ważne, że na mocy regulacji ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (Dz.U. z 1990 r., nr 79, poz. 464 ze zm.) w tej dacie nastąpiło tak zwane uwłaszczenie państwowych osób prawnych mieniem Skarbu Państwa, które swym zakresem obejmowało również urzędnika służące od wykonywania służebności. W ocenie Sądu posiadanie prowadzące do zasiedzenia było posiadaniem w dobrej wierze. Rozstrzygającym momentem dla oceny dobrej, czy złej wiary posiadacza jest data uzyskania posiadania. Późniejsze zmiany świadomości posiadacza pozostają bez wpływu na tę ocenę i w konsekwencji na długość okresu niezbędnego do tego pierwotnego sposobu nabycia prawa rzeczowego. W niniejszej sprawie objęcie w posiadanie służebności przez poprzednika prawnego pozwanej spółki nastąpiło na podstawie protokołu zdawczo – odbiorczego z dnia 20 grudnia 1979 r., co uzasadnia przyjęcie, że organ zarządzający Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa (...) w C. w dniu przejęcia wodociągu mógł mieć uzasadnione przekonanie co do legalności swoich uprawnień. Z tego też względu Sąd uznał, że do zasiedzenia doszło w dniu 20 grudnia 1999 r., czyli po 20 latach posiadania tej służebności.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 §1 k.p.c. Powodowie przegrali proces w całości i w związku z tym obowiązani są solidarnie zwrócić pozwanemu poniesione przez niego koszty celowej obrony swoich praw w kwocie 3.667,00 zł, na którą to kwotę składa się wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 3.600,00 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17,00 zł oraz wpłacona przez pozwanego zaliczka na koszt przeprowadzenia oględzin w wysokości 150,00 zł. Powodowie zostali również zobowiązani do zapłaty na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Częstochowie kwoty 798,45 zł z tytułu poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa kosztów postępowania w postaci wynagrodzenia dla osoby wykonującej usługę przewozu na miejsce oględzin w wysokości 175,00 zł oraz części wynagrodzenia biegłego, która nie została pokryta z zaliczki wpłaconej przez powodów w wysokości 623,45 zł.

Apelację od tego wyroku złożyli powodowie, którzy zaskarżyli go w całości i domagali się jego zmiany oraz zasądzenia od pozwanego na swoją rzecz solidarnie kwoty 86.930 zł z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztami postępowania przed sądem I-instancji oraz zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego. Ewentualnie wnosili o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I-instancji.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucali naruszenie prawa procesowego, a to art. 233 k.p.c. przez nieuzasadnione, dowolne i bezpodstawne przyjęcie, że w sprawie doszło do zasiedzenia służebności o treści służebności przesyłu w świetle braku przeprowadzenia przez Sąd dowodów pozwalających określić przesłanki zasiedzenia służebności, zakres i treść służebności, a także w świetle braku dowodów (opinii biegłego geodety) potwierdzających faktyczny przebieg sieci stanowiącej własność pozwanego (trasę sieci, powierzchnię, itp.), a w konsekwencji przez nie ustalenie przez Sąd zakresu ograniczenia prawa własności powodów będącego następstwem nabycia służebności przez pozwaną spółkę. Ponadto zarzucali naruszenie prawa materialnego:

1) art. 7 k.c. w zw. z art. 292 k.c. w zw. z art. 172 §1 k.c. przez nieuzasadnione przyjęcie, że posiadanie służebności przez pozwaną spółkę było posiadaniem wykonywanym w dobrej wierze pomimo braku istnienia jakichkolwiek dokumentów i innych dowodów potwierdzających fakt, że objęcie nieruchomości powodów w posiadanie przez poprzednika pozwanego cechowała dobra wiara i oparte było na jakiegokolwiek podstawie prawnej i tytule prawnym (czy to administracyjnym, czy cywilnym), a także przez „obciążenie” powodów skutkami rzekomego objęcia nieruchomości w dobrej wierze w sytuacji, gdy powodowie nabyli przedmiotową nieruchomość w drodze licytacji egzekucyjnej, a więc bez obciążeń,

2) art. 292 k.c. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że:

- pozwana spółka dokonała w rozpoznawanej sprawie konkretyzacji i należytego określenia treści nabytej przez zasiedzenie służebności, tym bardziej przy uwzględnieniu faktu, że zakres korzystania z nieruchomości powodów

oraz czas tego korzystania (posiadania) przez pozwaną spółkę ulegał na przestrzeni lat zmianom w związku z faktem podłączenia do sieci kolejnych odbiorców i wykorzystywania w tym celu nieruchomości powodów, przez którą przeprowadzone były w różnych datach nowe odcinki sieci doprowadzające wodę do przyłączy znajdujących się w nieruchomościach odbiorców,

- w drodze zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu możliwym i dopuszczalnym jest przyjęcie (ustalenie) zasiedzenia służebności gruntowej na nieruchomości obciążonej nie stanowiącej nieruchomości sąsiedniej dla nieruchomości władnącej, w sytuacji gdy istotą służebności gruntowych jest uregulowanie stosunków sąsiedzkich przez określenie zakresu korzystania z nieruchomości obciążonej przez właściciela nieruchomości władnącej,

- w drodze zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przesyłu możliwym i dopuszczalnym jest zasiedzenie tej nieruchomości przed 2008 r., czyli przed formalnym wprowadzeniem do prawodawstwa instytucji służebności przesyłu i określenia jej ustawowej definicji.

Pozwany domagał się oddalenia apelacji i zasądzenia na swoją rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja powodów nie jest zasadna i nie mogła skutkować zmianą ani też uchyleniem zaskarżonego wyroku.

Pierwszy z zarzutów apelacji naruszenia przepisów prawa procesowego został źle sformułowany.

Przepis art. 233 § 1 k.p.c. zawiera reguły dotyczące postępowania dowodowego i zasad dokonywania przez sąd orzekający ustaleń faktycznych na podstawie zebranego materiału dowodowego. Zgodnie z tym przepisem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Z przepisu tego wynika zatem, że sąd rozpoznający sprawę ma pewną swobodę w ocenie poszczególnych dowodów oraz całości materiału dowodowego pod warunkiem, że wyciągnięte z przeprowadzonego postępowania dowodowego wnioski są logiczne i tworzą pewną całość. Zarzut popełnienia błędu w ustaleniach faktycznych powinien zostać oparty na twierdzeniu, że sąd naruszył zasady swobodnej oceny wiarygodności oraz mocy dowodów, że jego rozumowanie nie było logiczne, a wnioski nie są konsekwencją prawidłowego wiązania faktów wynikających z zebranego materiału dowodowego. Prawidłowe postawienie takiego zarzutu wymaga zatem wskazania konkretnego dowodu przeprowadzonego w sprawie, którego zarzut ten dotyczy i podania, w czym skarżący upatruje wadliwą jego ocenę.

W przedmiotowej sprawie skarżący zarzucając naruszenie art. 233 k.p.c. nie zakwestionowali zasady swobodnej oceny dowodów, a jedynie zanegowali istnienie przesłanek zasiedzenia, w szczególności podnosząc, że zebrany materiał nie pozwalał na przyjęcie, że doszło do zasiedzenia przez pozwanego służebności o treści służebności przesyłu. W rzeczywistości tak postawiony zarzut nie dotyczy ustaleń Sądu I-instancji, lecz oceny prawnej, czy przesłanki zasiedzenia zostały spełnione, zatem nie jest zarzutem obrazy prawa procesowego i w tym kształcie nie jest zasadny.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy zgromadził materiał dowody w sprawie z uchybieniem badania okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Przy badaniu zarzutu pozwanego zasiedzenia służebności gruntowej Sąd zobowiązany był do zbadania (zweryfikowania), wskazanego przez pozwanego początku terminu biegu zasiedzenia, w szczególności poprzez ustalenie, kto wówczas był właścicielem nieruchomości i czy termin ten z uwagi na regulacje kodeksu cywilnego w obowiązującym wówczas brzmieniu (np. art. 177 k.c.) mógł w przedmiotowej sprawie rozpocząć bieg we wskazanym terminie.

Ze zgromadzonego i zaofiarowanego przez strony materiału wynika, że powodowie są właścicielami nieruchomości od 1996 roku, tymczasem bieg zasiedzenia przyjęty przez Sąd Okręgowy rozpoczął się w dniu 20.12.1979 r. Co prawda żadna ze stron postępowania nie domagała się przeprowadzenia dowodu na okoliczność, kto był właścicielem

nieruchomości w tej dacie, tym niemniej ponieważ w przedmiotowym procesie stwierdzenie, czy doszło do zasiedzenia służebności przez pozwanego jest przesłanką rozstrzygnięcia, to Sąd rozpoznający zobowiązany był do zbadania czy bieg terminu zasiedzenia mógł rozpocząć się we wskazanym przez pozwanego terminie.

Dlatego też Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z akt księgi wieczystej (...) i na jego podstawie ustalili, że dniu 20.2.1979 r. właścicielem nieruchomości objętej tą księgą wieczystą był Z. C..

Nie zasadny był zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 7 k.c. w zw. z art. 292 k.c. i art. 172 k.c. Jedną z przesłanek zasiedzenia służebności gruntowej jest posiadanie nieruchomości

w zakresie danej służebności. Od tego, czy objęcie w posiadanie nastąpiło w dobrej, czy złej wierze zależy okres posiadania wymagany do nabycia w drodze zasiedzenia tego prawa. Jednocześnie kodeks cywilny w art. 7 wprowadza domniemanie prawne istnienia dobrej wiary. Domniemanie prawne jest oczywiście wzruszalne, ale ma tę moc, że strona która zamierza mu zaprzeczyć obciążona jest ciężarem wykazania, że po stronie posiadacza dobra wiara nie istniała. W apelacji powodowie podnoszą, że w aktach sprawy brak dokumentów lub innych dowodów potwierdzających fakt istnienia po stronie pozwanej dobrej wiary, tymczasem to na nich ciążył obowiązek wykazania, że posiadacz był w złej wierze. Brak dowodów skutkujących wzruszeniem domniemania z art. 7 k.c. istnienia po stronie pozwanego dobrej wiary obciąża powodów i rodzi negatywne dla nich skutki prawne. W toku całego postępowania powodowie nie zaoferowali żadnego dowodu na okoliczność istnienia po stronie poprzednika prawnego pozwanego złej wiary w momencie obejmowania części nieruchomości w posiadanie poprzez wybudowanie na niej sieci wodnokanalizacyjnej. W tej sytuacji prawidłowo Sąd Okręgowy przyjął, że objęcie w posiadanie nieruchomości powodów przez poprzednika prawnego pozwanego nastąpiło w dobrej wierze. Ponieważ jak podnosił pozwany sieć kanalizacyjna została jego poprzednikowi przekazana jako środek trwały przez inwestora - Urząd Gminy R., to pozwany, jak i jego poprzednik, nie mieli podstaw domniemywania (podejrzewania), że budowa sieci wodociągowej była nielegalna, tj. powadzona wbrew obowiązującym przepisom, a wejście w posiadanie nieruchomości powodów nastąpiło w złej wierze. Okoliczności towarzyszące przejęciu sieci wodociągowej pozwalają na przyjęcie po stronie poprzednika prawnego pozwanego istnienia dobrej wiary w momencie obejmowania w posiadanie tej sieci.

W tej sytuacji, w świetle regulacji art. 7 k.c., to nie pozwany miał obowiązek wykazywania, że objęcie w posiadanie nieruchomości powodów nastąpiło w dobrej wierze, lecz to powodowie mieli wykazać, że objęcie ich nieruchomości w posiadanie przez poprzednika prawnego pozwanego nastąpiło w złej wierze tj., że poprzednik prawny pozwanego wiedział lub powinien wiedzieć o braku tytułu prawnego do posiadania nieruchomości lub, że okoliczności wejścia w posiadanie nieruchomości powodów nie pozwalają na przyjęcie po stronie poprzednika prawnego pozwanego dobrej wiary.

Na marginesie należy wskazać, że nawet gdyby przyjąć za zasadne zarzuty powodów, że objęcie w posiadania w 1979 r. ich nieruchomości przez poprzednika prawnego pozwanego nastąpiło w złej wierze, to termin nabycia służebności przeszedł w drodze zasiedzenia przez pozwanego nastąpiłoby w 2009 r. W tej natomiast sytuacji, wobec nabycia przez pozwanego w drodze zasiedzenia prawa do korzystania z nieruchomości powodów, funkcja zasiedzenia sprzeciwia się przyznaniu osobie, której nieruchomość została obciążona służebnością wskutek jej zasiedzenia, roszczenia o wynagrodzenie za okres poprzedzający zasiedzenia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19.09.2013 r., I CSK 700/12).

Fakt nabycia nieruchomości przez powodów w drodze licytacji komorniczej nie ma w przedmiotowej sprawie znaczenia albowiem jak wynika z odpisu księgi wieczystej powodowie nabyli prawo własności nieruchomości na mocy postanowienia o przysądzeniu własności z dnia 9.04.1996 r., natomiast skutki zasiedzenia, zgodnie z ustaleniami sądu, nastąpiły dopiero w dniu 20.12.1999 r. W tej sytuacji nawet fakt nabycia przez powodów nieruchomości w stanie wolnym od obciążeń nie stał na przeszkodzie stwierdzeniu nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia w okresie późniejszym przez pozwanego.

Zarzut naruszenia art. 292 k.c. przez jego błędne zastosowanie jest niezasadny albowiem zgłaszając zarzut zasiedzenia służebności gruntowej o treści służebności przeszedł pozwany

w piśmie procesowym z dnia 8.04.2013 r. – odpowiedź na pozew, bardzo dokładnie określił treść tej służebności jako obciążającej nieruchomość położoną w K., przy ulicy (...), oznaczoną jako działka nr (...), dla której Sąd Rejonowy w

C. prowadzi księgę wieczystą (...), stanowiącą własność P. i E. K. – na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej, polegającą na nieodpłatnym korzystaniu, eksploatacji, dokonywaniu kontroli, przeglądów, konserwacji, modernizacji i remontów, usuwaniu awarii lub wymianie posadowionego w tej nieruchomości (...) mm, na działkach (...).

Co do podnoszonej przez powodów przebudowy sieci i zmian w zakresie korzystania przez pozwanego z wodociągu w trakcie biegu terminu zasiedzenia i po nim, to w pierwszej kolejności należy wskazać, że powodowie w toku procesu na te okoliczności nie zaferowali żadnych dowodów. Pozwany natomiast kategorycznie zaprzeczył, aby do przyłączy przysługiwało mu prawo własności. Powodowie nie wykazali w ogóle, które przyłącza wybudowano w trakcie biegu terminu zasiedzenia, które po tym terminie, w szczególności w okresie objętym żądaniem pozwu. Po drugie należy wskazać, że istotą służebności przesyłu, a także służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu jest posadowienie na cudzym gruncie urządzeń do dostarczania odbiorcom min. wody w celu realizacji zadań i uczestniczenia w obrocie gospodarczym oraz świadczenia usług w tym zakresie. Istotą tej służebności jest zatem świadczenie i rozwijanie usług we wskazanym zakresie.

W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 8 marca 2006 r., III CZP 105/05 (OSNC 2006, nr 10, poz. 159) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że art. 49 k.c. nie stanowi samoistnej podstawy prawnej przejścia urządzeń służących do doprowadzania lub odprowadzania wody, pary, gazu, prądu elektrycznego oraz innych podobnych urządzeń na własność właściciela przedsiębiorstwa przez ich połączenie z siecią należącą do tego przedsiębiorstwa. Status prawny przyłączonych do sieci urządzeń objętych treścią art. 49 k.c. zależy od tego, czy stają się one częścią składową instalacji należącej do przedsiębiorstwa. W razie odpowiedzi twierdzącej, urządzenia te tracą swoją odrębność i stają się własnością właściciela instalacji. W razie odpowiedzi przeczącej, stanowią odrębne rzeczy ruchome i o ich własności zdecydować mogą strony umowy o przyłączenie. W braku umowy pozostają własnością dotychczasowego właściciela. W tej sytuacji sam fakt istnienia przyłączy jeszcze nie jest wystarczający do stwierdzenia kto jest ich właścicielem.

Ponadto pozwany w stosunku do przyłącza wykonanego po upływie terminu zasiedzenia wykazał, że powodowie wyrazili zgodę na jego wybudowanie, zatem nie może być mowy o korzystaniu tym zakresie z ich nieruchomości bez tytułu prawnego.

Powodowie w toku całego procesu nie zaprzeczyli, że pozwany korzystał we wskazanym przez siebie w odpowiedzi na pozew zakresie z ich nieruchomości, a fakt tego korzystania leżał u podstaw roszczenia samych powodów, zatem prowadzenie szczegółowego postępowania dowodowego w tym zakresie było zbędne, a pozwany nie był zobowiązany do przedstawiania w tym zakresie dodatkowych dowodów. Postawę powodów można uznać za przyznanie okoliczności faktycznych nie wymagających dowodzenia (art. 230 k.p.c.). W związku z tym, że przebieg wodociągu nie był między stronami sporny a zasiedzenie służebności gruntowej nie stanowiło zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie, a jedynie badane było przesłankowo w celu ustalenia zasadności roszczenia powodów o odszkodowanie za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości, to wytyczenie przebiegu służebności gruntowej na mapie przez geodetę było zbędne. Sąd Okręgowy w przedmiotowym postępowaniu nie orzekał bowiem o zasiedzeniu i przebiegu służebności, lecz o zasadności roszczenia o odszkodowanie za bezumowne korzystanie z ich nieruchomości. Wyrok zapadły w przedmiotowej sprawie nie stanowi podstawy wpisu służebności gruntowej w księdze wieczystej, ani nie jest podstawą ujawnienia tego faktu w innych rejestrach.

Termin objęcia nieruchomości powodów w posiadanie przez poprzednika pozwanego potwierdzony był nie tylko kartą środka trwałego, w której wskazano na protokół zdawczo-odbiorczy z 20.1.2.1979 r., ale również mapę sytuacyjną, z której wynikało, że wodociąg istniał co najmniej w dacie wskazanej przez pozwanego, a budowa trwała co najmniej od 1976 r. Dlatego Sąd Okręgowy był uprawniony do przyjęcia, że najpóźniej w dniu 20.12.1979 r. poprzednik prawnym pozwanego - Wojewódzkie Przedsiębiorstwo (...)

w C. (przedsiębiorstwa państwowe) objęło w posiadanie wodociąg znajdujący się w nieruchomości powodów.

W świetle najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, porządkującego dotychczasowe poglądy doktryny i judykatury, można jednoznacznie stwierdzić, że w stanie prawnym obowiązującym przed dniem wejścia w życie art.

305¹ k.c., tj. przed dniem 3 sierpnia 2008 r., na podstawie art. 285 i 292 k.c. stosowanych przez analogię, możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa przesyłowego bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę danych identyfikujących nieruchomości władnącą (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC z 2013 r. Nr 12, poz. 139, z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, OSNC z 2014 r. Nr 2, poz. 11, z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, BSN z 2014 r., nr 7-8, s. 3 orz w wyrokach z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, M. Prawn. z 2006 r., nr 19, z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, nie publ. i postanowieniach z dnia 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, nie publ., z dnia 22 lipca 2010 r., I CSK 606/09, z dnia 14 listopada 2012, II CSK 120/12, z dnia 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, z dnia 14 czerwca 2013 r., V CSK 321/12, z dnia 26 czerwca 2013 r., II CSK 626/12, z dnia 30 października 2013, V CSK 497/12, z dnia 19 lutego 2014 r., V CSK 190/13, z dnia 4 lipca 2014 r., III CSK 551/13 - nie publ., z dnia 18.09/2014 r., V CSK 553/13).

Sąd Apelacyjny podziela ten pogląd oraz argumenty przedstawione w uzasadnieniach powołanych orzeczeń. Nie ma bowiem wątpliwości, że w skład przedsiębiorstwa przesyłowego wchodzi nieruchomości stanowiące jego własność (użytkowanie wieczyste) oraz urządzenia przesyłowe pozostające z tą nieruchomością w związku funkcjonalnym, niezależnie od tego, czy są posadowione na nieruchomości obciążonej. Zasadnicze znaczenie ma trwały funkcjonalny związek sieci przesyłowej ze składnikami przedsiębiorstwa w znaczeniu przedmiotowym oraz cel ustanowienia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, którym jest zwiększenie użyteczności nie konkretnie oznaczonej nieruchomości, a zwiększenie użyteczności przedsiębiorstwa. Dlatego też w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 3 sierpnia 2008 r., możliwe było nabycie przez przedsiębiorstwo przesyłowe służebności gruntowej o treści służebności przesyłu bez potrzeby wskazania i wykazania przez wnioskodawcę nieruchomości władnącej.

Podstawą materialnoprawną rozstrzygnięcia w przedmiotowej sprawie są przepisy art. 224 i 225 k.c. w zw. z art. 352 §2 k.p.c. oraz art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c.

Reasumując zarzuty apelacji nie były zasadne, a zaskarżone orzeczenie jest prawidłowe.

Dlatego też mając na uwadze powyższe rozważania Sąd Apelacyjny oddalił apelacje na mocy art. 385 k.p.c., a kosztach postępowania apelacyjnego orzekł na mocy art. 98 k.p.c. w zw. z art. 391 §1 k.p.c. przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia stawki minimalne wynikające z §6 pkt 6 w zw. z §12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz.U.2013.490 z zm.).

SSO (del.) Gabriela Ott SSA Małgorzata Wołczańska SSA Lucyna Świdorska-Pilis